

Ole P. Sjakers krigsopplevelser i Vardal

Ole P. Skjaker var fra garden Sjo, tidligere kalt Granvolden nordre, på Gran. Han forteller i denne historien om sine opplevelser i krigsdagene i 1940. Hans avdeling hadde til å begynne med vaktoppgaver på Hadeland og ble senere beordret til Haug i Vardal. Derfra dro de til Bråstad og deltok i kamphandlingene der. Etter overgivelsen ved Braastad var han internert på Gjøvik i t uker og deltok i arbeidet med å opparbeide krigskirkegården på Hunn.

Historien er henettet fra Årbok for Hadeland.

Felttoget i april 1940 sett med øynene til en menig soldat fra Gran

En rekke hadelendinger ble utkommandert til krigstjeneste i april dagene 1940. Ole P. Skjaker (1916-2004) fra Gran var en av dem. Dette har han fortalt om på et studieringsmøte i Gran Senterparti 2. april 2002 på Tingelstad. Det han fortalte ble tatt opp på lydbånd. Årbokredaksjonen takker Marit Tingelstad for utlån av bandet.

En dag Ole P. Skjaker kjørte møkk, det var enda 10. april 1940, kom det en kar innom Sjøgarden der Ole bodde. Det var kaptein Stoltenberg (far til Torvald Stoltenberg). Stoltenbergfamilien ferierte i flere år i Gran. – Stoltenberg spurte om Ole var tjenestedyktig. Ole bekreftet at han hadde vært i Garden tre år tidligere og var tjenestedyktig. «Har du fått innkalling?» spurte Stoltenberg. Nei, det hadde ikke Ole. «Ja da får du det nok i løpet av dagen eller morgendagen,» svarte Stoltenberg.

11. april kom det brev om innkalling med oppmøte på Berslia. Her ble det utlevert effekter. Det hele var uoversiktlig og det var på langt nær nok effekter til alle. – Karene ble deretter kjørt til Østgarn Egge (hos Ingvald Skiaker).

Morgenen etter ble de kjørt ut til Olimb i Jevnaker. Her lå de ei tid i beredskap i snøhaugen, det var ikke husrom å oppdrive. Så ble troppen flyttet til et hus på Bergerbakken. Enda var ikke tyskerne kommet, men soldatene gikk patrulje utover Bergermoen.

Andre dagen kom det melding om at tyskerne var på veg nordover. De norske troppene ble da trukket tilbake. Det kom først ordre om at de skulle trekke seg tilbake på vestsida av Randsfjorden. Komne så langt som til Nordby, kom det kontraordre om å trekke seg tilbake på østsida.

Første etappe gikk til Grymyr der det var feltkjøkken. Karene skulle så gå til Moen kapell. Lastebiler var rekvirert for å hente folk som ikke greide å gå. Fottøy holdt soldatene selv og kvaliteten varierte nok mye. Ole hadde splitter nye beksomstøvler laget av Anders Vik i Vestre Gran. De var gode å gå i. Skoene hadde til og med mjukt skinn rundt åkla. Det var viktig for det var der en først ble sår.

Ved Mellerud spurte løytnanten om det var noen lokalkjente blant soldatene. Jo, Ole meldte seg. Løytnanten ville ha en vakt her for å gi beskjed til lastebilene som skulle hente folk om hvor de skulle reise. Ole sto der i tre

timer uten å se en eneste lastebil. Han gikk da heimatt til Sjo, overnattet der, og fikk bror sin til å kjøre seg til Sandbakken dagen etter. Han tok att de andre ved kapellet. De hadde overnattet dels i kapellet, dels i husa rundt.

Fra kapellet marsjerte troppen oppover til Ragnhildrud, der de grov skyttergraver i meterdjup snø. 40 mann ble innkvartert på kjøkkenet i Ragnhildrud. Ole lå med hodet inntil benken.

Ved midnattstid hørte karene et smell. En halvtimes tid senere kom det en fenrik fra en norsk tropp og meldte at troppen hadde gått på en norsk mine nede i Moen. En var død, to skadet og resten rømt.

Dagen etter ble troppen til Ole kommandert nordover. De gikk først til en skole på østsida av Einavatnet der de fikk mat. Neste etappe foregikk med private lastebiler til Haug kirke i Vardal. Ole så blant annet bilen til Erik Ekern fra Gran.

Ved Haugskirka gikk karene vakter utover natta. Det var linnvær og det kom nesten en halvmeter med snø den natta. Om morgenen ble karene plassert utover i området. Ole traff her på søstera Aslaug som sammen med mannen Paul O. Hvattum var bestyrerfolk på Kastad i Vardal. Ole hadde da vært med i et felttog i bortimot 14 dager med rot, var ganske lei, og sa derfor til søster si at blir det krig her i natt kan det godt hende jeg kommer på besøk.

Det ble trefninger den kvelden. De norske soldatene hadde gravd skyttergraver i snøen og plassert seg lagvis sammen. Dette ble for spedt da det kom en tysk bataljon på 800 mann fram til kirka. Tyskerne begynte å skyte med selvlýsende kuler og var totalt overlegne. Ole syntes dette var for dum måte å ofre livet på og gikk derfor oppover til Kastad. Her var folket evakuert til en revrøkterbolig et stykke fra garden. Ole gikk derfor dit. Det var noen andre granasokninger som så at Ole gikk og fulgte etter inn til revrøkterboligen. Da ble revrøkteren hysterisk slik at de måtte gå ut att. Ole fikk imidlertid med seg en kjeledress slik at han ble sivil igjen.

Han gikk så nedover jordet. Da han kom ned på vegen lå det 5-6 tyskere med maskingeværer. Ole løftet hendene over hodet og kom forbi. Litt lengre fram møtte han på tyskere med norske krigsfanger, noen sivile, noen militære. Ole ble kommandert inn i rekkene og ble med det tysk krigsfange. Da tyskerne hadde fått nok folk, ble fangene kommandert nedover til en av Bråstadgardene der tyskerne hadde tatt inn. Karene ble satt utenfor fjøsmurene med en 6-7 soldater med maskingevær som vakthold.

Etter en times tid kom det ut noen offiserer og kommanderte karene til å mjølke krøttera på garden. Det var forsåvidt greitt. På den måten kunne en også få lurt i seg mjølk rett fra kua. Resten av mjølka skulle nemlig til tyskerne. Da mjølkinga var over fikk karene sove i en låve.

På eftan var det nytt fjøsstell.

Så ble fangene kommandert til Gjøvik. De var først innom kommandanten som holdt til på Victoria hotell, før de ble sendt videre til et bedehus. Her var det allerede mye folk da de kom, 250 mann ble det tilslutt her. Etter at fangene hadde lagt seg for å sove var det ikke en kvadratmeter ledig golv plass.

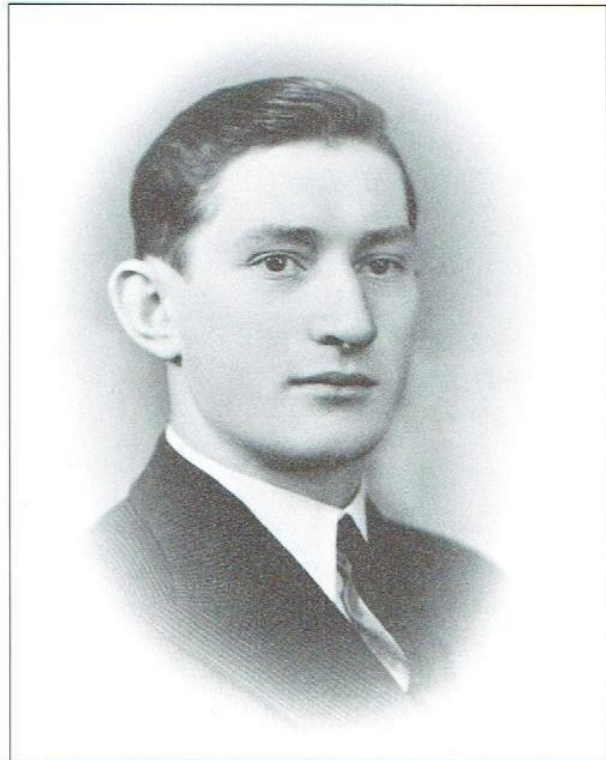
Fangene på bedehuset ble kommandert til å lage graver på en kirkegard i Gjøvik for falne norske og tyske soldater. 10-12 mann ble satt til å snekkere kister.

De døde soldatene var lagt på golvet i kirka. Fangene måtte være med på å identifisere falne soldater fra sine bygder. Tre granasokninger falt i dette området: Sverre Vik og Johan Lomsdalen fra Vestre Gran og Anders Wien fra Rakalau.

Like etterpå kom det en ny tysk kommandant. Han var ikke fornøyd med plasseringen av kistene og forlangte at de skulle tas opp og omplasseres. Det var en fæl jobb. Det hadde nemlig begynt å teie og det sto vatn i gravene.

All gravinga tok bortimot 14 dager.

Fangene hadde så et par rolige dager før lensmann Fjeld i Vardal kom med beskjed om at folk som var tilknyttet jordbruket skulle slippe fri. Ole P. Skjaker og lundbyingen Erik Kjørven dro da heimattover via Kastad. 10. mai var Ole tilbake på Granavollen.

Ole P. Skjaker. Bildet er utlånt av Marit Morstad.